

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ VII

« Δουλεύω με το αδύνατο να ειπωθεί»

Jairo Gerbase

Μου τράβηξε τη προσοχή¹ το γεγονός ότι ο Λακάν επανήλθε τόσο καθυστερημένα (20-12-79) στο να εντάξει την πρακτική του στην κατηγορία του αδύνατου να ειπωθεί. Αυτό με οδήγησε να διατυπώσω το ακόλουθο ερώτημα : τι είναι το λέγειν ; Το ίδιο απαντά από μόνο του: «το λέγειν είναι διαφορετικό από το ομιλείν». Καθεμία από αυτές τις πράξεις φαίνεται να αποδίδεται στους δυο παρτενέρ της ανάλυσης με διακριτό τρόπο. Ο Λακάν είπε, με κάποιο σχηματικό τρόπο, το εξής : ο αναλυόμενος μιλάει · ο αναλυτής λέει. Ωστόσο, την ίδια εκείνη στιγμή, μετέφρασε «λέγω» με «τομή» και πρόσθεσε ότι το λέγειν εξαρτάται από το “μιλάω” και την τομή της γραφής, δηλαδή της ορθογραφίας.

Μοιάζοντας να διορθώνεται, επιβεβαίωσε ότι τόσο σε ό,τι λέει ο αναλυόμενος όσο και σε ό,τι λέει ο αναλυτής, δεν υπάρχει κάτι άλλο από τη γραφή. Μ' αυτή την ευκαιρία, το παράδειγμα για το «λέγειν» ήταν το ακόλουθο : «ετοιμολογία», «ετυμολογία», κάτι στο οποίο συμπεριλαμβάνεται η πρόθεση, δηλαδή η σημασία, η οποία εξαρτάται από την ορθογραφία. Συνέλεξα ο ίδιος μια απεικόνιση η οποία νομίζω πορεύεται προς αυτή τη κατεύθυνση :

- « Όλος ο κόσμος έχει βουρκωμένα μάτια » μου είπε ένας αναλυόμενος.
- «Πώς σχημάτισατε αυτή την ιδέα ;»
- «Από το τραγούδι της Μπίλυ Χολινταίη, «Me, Myself and Eye/I», μου απάντησε. Ο αναλυόμενος μιλώντας λέει κάτι περισσότερο απ' αυτό που θέλει να πει και ο αναλυτής διαβάζοντας αυτό το “επιπλέον”, κόβει. Όλο αυτό τον κάνει να ολισθαίνει μες στο βορρόμβειο κόμβο, δηλαδή στη σκέψη και μέχρι την προέκτασή της, στο σώμα.

Πραγματοποιώντας κατά τη διάρκεια της χρονιάς τις έρευνες πάνω στο θέμα της ερμηνείας, ξανάπιασα την έκδοση στα πορτογαλικά του δοκιμίου του Φρόυντ «Η ερμηνεία των αφασιών». Βρήκα την εισαγωγή την οποία επικαλούμαι, για να προσδιορίσω τη διάκριση ανάμεσα σε «λέω» και «ομιλώ». Ο συγγραφέας βεβαιώνει ότι «το ερώτημα της αφασίας στον Φρόυντ είναι πολύ πιο ανατρεπτικό από τις αρχές της κανονικότητας που ανακαλύπτει ο Γιάκομπσον²». Δικαιολογεί κατά τρόπο ιδιαίτερα συγκροτημένο ότι ο λόγος είναι πράξη κατά τρόπο, ώστε να μην έχει πια νόημα να

¹ Jacques Lacan, Séminaire, *Le moment de conclure*, συνεδρία της 20 Δεκεμβρίου 1977, ανέκδοτο.

² Sigmund Freud. *A interpretação das afasias*. Um estudo crítico. Trad. port. Antonio Pinto Ribeiro, Lisbonne: Edições 70, 1977.

διακρίνει κανείς ανάμεσα σε σημαίνον και πράξη. Βεβαιώνει ότι η δομή της ομιλίας είναι εκείνη του ευφυολογήματος και ότι το νόημα είναι το αποτέλεσμα που εκπίπτει από την πράξη του λόγου. Κατ' αυτόν, ο Φρόϋντ ορίζει ακόμα «ως μετάθεση» (*Entstellung*) το γεγονός ότι το νόημα δε μπορεί να είναι αίτιο του σημαίνοντος, δίνοντας ως παράδειγμα τον αναγραμματισμό της «μπάρρας» η οποία αναδεικνύεται από το Λακάν εκ του Σωσσυριανού δένδρου. Εδώ, όπως και στην αφασία, το νόημα δεν προξενεί τίποτα. Η μελέτη του συμπτώματος της αφασίας οδηγεί στη μελέτη της γλωσσικής παραδρομής, του ευφυολογήματος, του ονείρου. Μες στην ομιλία το λάθος καταμαρτυρά την αφασική συγκρότηση της ομιλίας και κάθε πράξη συνίσταται ως παραπραξία. Δεν υφίσταται θεμελιώδης πράξη. Το λέγειν εκτροχιάζεται (εξέρχεται από τα όρια), δεν εξαρτάται από το νόημα, αλλά από την ονομασία³. Μέχρι να διαβάσω το άρθρο του Τοντόροβ, «Ο Φρόϋντ και η εκφορά»⁴, δε καταλάβαινα τη διαφορά ανάμεσα στο μιλάω και λέγω. Ο συγγραφέας διαπιστώνει στο άρθρο του Φρόϋντ «Ανάμνηση, επανάληψη, επεξεργασία»⁵ ότι βρίσκουμε δυο τρόπους του λέγειν: ο ένας, λέω με λόγια, δηλαδή επαναφέρω στη μνήμη χάρη στο συμβολικό · ο άλλος, όταν κάποιος φθάνει στα όρια του συμβολικού, στα όρια του λέγειν, αντί να σωπαίνει, όπως το πρότεινε ο Βιπγκεστάϊν, το λέει με πράξη, επαναλαμβάνει. Ο Τοντόροβ καταδεικνύει ότι «λέγω με πράξη» είναι ένας άλλος τρόπος να λέει κανείς και με αφετηρία αυτό το σημείο είμαστε στη τάξη του πραγματικού. Το πραγματικό δε μπορεί να ειπωθεί παρά μόνο με πράξη. Έτσι ακούω τη φράση του Λακάν «δουλεύω μες στο αδύνατο να ειπωθεί», δηλαδή στη διάσταση του πραγματικού, ήτοι της πράξης.

(15/02/2012)

³ Νεολογισμός προτεινόμενος από τον συγγραφέα. Στα ποτογαλικά : "nomição".

⁴ Tzvetan Todorov. *Théories du symbole*. Paris: Seuil, 1977.

⁵ Σιγκμουτ Φρόϋντ, Για την εισαγωγή της θεραπείας: Ανάμνηση, επανάληψη, επεξεργασία, εκδ Πλέθρον.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ VIII

ΕΝΑΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Leonardo Rodriguez

- « Γιατρέ, θεωρείτε ότι μπορείτε να βοηθήσετε το γιο μου ; »

Αν το 'ξερα....

- «Κυρία μου, οφείλω κατ' αρχήν να ακούσω τον γιο σας , πριν να μπορέσω ν' απαντήσω στην ερώτησή σας. Πείτε μου όμως, τι κάνατε για να τον βοηθήσετε ;»

Μια μητέρα θα πρέπει να έχει κουράγιο για να φέρει το γιο της σ' έναν ψυχαναλυτή : ακόμα κι αν ντρέπεται να εκθέσει τον πληγωμένο της ναρκισσισμό, έχει όμως αρκετό κουράγιο, για να πάει πέρα από το συναίσθημα ταπείνωσης και αποτυχίας. Όπως κάθε σωστή ερώτηση, και η δική της έχει ήδη μια απάντηση ή τουλάχιστον μιαν αρχή της απάντησης. Έπρεπε να φαντάζεται ότι θα μπορούσα να βοηθήσω το γιο της, ειδάλλως γιατί να κάνει το κόπο να τον φέρει ; Επιπλέον η Κυρία όφειλε να σκεφθεί τα αμφιλεγόμενα και τις αβεβαιότητες που περιβάλλουν τη λέξη «βοήθεια»: είχε ήδη φέρει το γιό της σε οκτώ διαφορετικούς επαγγελματίες της ψυχικής υγείας (όπως συνήθως τους αποκαλούμε). Οι εν λόγω επαγγελματίες δεν είχαν καθόλου συνεισφέρει καμία βοήθεια, μολονότι ορισμένοι απ' αυτούς της υποσχέθηκαν ότι θα της ήταν χρήσιμοι και θα την βοηθούσαν. Η εμπειρία των πολλαπλών επαγγελματικών συμβουλών την οδήγησε να αντιληφθεί ότι έπρεπε να υπάρχει μια ηθική διάσταση στην πρόθεσή της να βοηθήσει το γιο της.

Παρά την περιορισμένη γνώση της ψυχανάλυσης και των ψυχαναλυτών σκέφθηκε ότι ο ψυχαναλυτής θα της προσέφερε όχι μόνο μια διαφορετική κλινική και τεχνική προσέγγιση, αλλά και μια διαφορετική ηθική θεώρηση. Είχε δίκιο να σκέπτεται κάπως έτσι. Πέρα από τις άλλες κλινικές και ψυχοπαθολογικές θεωρήσεις, η περίπτωση παρουσίαζε ευκρινώς ένα ηθικό ερώτημα : ο γιος της, ηλικίας 9 χρονών, ήταν ήδη κουρασμένος από τη βοήθεια «αυτών των ηλιθίων που σκέφτονται ότι ξέρουν τόσα πράγματα, ενώ δε ξέρουν απολύτως τίποτα» και ο ίδιος πρόσθεσε ότι «δεν είχε ανάγκη από καμία βοήθεια, ότι δεν είχε ανάγκη κι ότι ήθελε μόνο να τον αφήσουν στην ησυχία του».

Ο ψυχαναλυτής *Wilfred Bion*, πασίγνωστος στον αγγλοσαξονικό κόσμο και με έργο που μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο σχολιάστηκε από τον Λακάν, διηγείται ένα ανέκδοτο

σχετικό με έναν ασθενή που πήγε να τον δει σε κατάσταση μεγάλης σύγχυσης και διάσπαρτου φόβου προς το περιβάλλον. Ο Μπιον του είπε ότι δεν είχε λόγους να ανησυχεί, γιατί μαζί του θα μπορούσε να αισθανθεί ασφάλεια, εφόσον ο ίδιος δεν είχε καθόλου την πρόθεση να τον βοηθήσει.

Μπορεί «το βοηθείν» ειδικά στις μέρες μας, όπου υπάρχουν τόσες θεραπευτικές και φαρμακευτικές βιομηχανίες έτοιμες να σε βοηθήσουν, να αποβεί επικίνδυνο. Ο Φρόντ μας είχε ήδη προειδοποιήσει όσον αφορά το *furor sanandis*, αυτό το πάθος του να θεραπεύεις τον οποιονδήποτε, οποτεδήποτε, με την οποιαδήποτε τιμή και όποια κι αν είναι η ευχή του ασθενή. Αυτό εξακολουθεί να είναι ένα πρώτης τάξεως ηθικό πρόβλημα για τους ψυχαναλυτές, δεδομένου ότι ανάλογα με τις πολιτισμικές προσμονές, ο ψυχαναλυτής είναι κάποιος που υποτίθεται ότι βοηθά, ενώ αυτοί που έρχονται να μας δουν – άτομα κάθε ηλικίας που γίνονται ενδεχομένως αναλυόμενοι – θέλουν, ακόμα κι αυτοί, πραγματικά να βοηθηθούν.

Δεν υπάρχει κάτι το κακό σ' όλα αυτά. Θα ξένιζε ίσως, εάν ο πιθανολογούμενος αναλυόμενος δεν ενδιαφέρονταν καθόλου να δεχθεί βοήθεια· θα ήταν εξίσου παράξενο με το αν δήλωνε ο αναλυτής ότι δεν ενδιαφέρεται να βοηθήσει τον ασθενή, εάν ανάλογη δήλωση αντιστοιχούσε πραγματικά στην πολιτική του, κάτι το οποίο δεν πρέπει να συγχέεται με την παρέμβαση τακτικής του Μπιον. Εάν ενεργούσε μ' αυτόν τον τρόπο, θα όριζε ευθύς σε τι συνίσταται η εργασία του, σ' αυτή την εποχή όπου η ψυχανάλυση γίνεται αντικείμενο θλιβερών επιθέσεων, δυσφημιστικών και φορτισμένων με μίσος και ψευδο-αντικειμενικές αξιολογήσεις πάνω στα θεραπευτικά της αποτελέσματα. Αξιολογήσεις που καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η ψυχανάλυση δεν είναι ούτως ή άλλως χρήσιμη για την αγωγή των παθολογικών καταστάσεων και των ανθρώπινων τραγωδιών (οι τελευταίες προσδιορίζονται σύμφωνα με τις ψευδο- επιστημονικές κατηγορίες του *Diagnostic and Stastistical Manual of Mental Disorders – DSM IV*, το οποίο θα αντικατασταθεί από το *DSM V*– που υπόσχεται να μην είναι πιο βελτιωμένο από τα προηγούμενα).

Δεν πρέπει κανείς να αρνείται την ικανότητά μας να βοηθούμε άλλα ομιλ-όντα όντα, αλλά θα πρέπει ωστόσο να τεθεί το ερώτημα στο πλαίσιο της αγωγής της ανθρώπινης απόλαυσης που συνιστά τον ψυχαναλυτικό λόγο : ερώτημα που εμπεριέχει όλα τα συστατικά του πεδίου μας, του λακανικού πεδίου, του πεδίου της απόλαυσης και των πεπρωμένων της.

Η απάντησή μας είναι μια πράξη και σαν τέτοια πρέπει να τη διαχειριστεί κανείς με υπεύθυνο τρόπο : δεν είναι αμελητέο το γεγονός ότι απάντηση και υπευθυνότητα (*réponse* και *responsabilité*) μοιράζονται την ετυμολογία. Σαν ψυχαναλυτές επωμιζόμαστε την ευθύνη να απαντήσουμε σωστά σε ερωτήματα και αιτήματα· επωμιζόμαστε την υπευθυνότητα του περιεχομένου και των συνεπειών της απάντησής μας· και οφείλουμε να επωμισθούμε επίσης την υπευθυνότητα να διευκολύνουμε, μέσα από τη λειτουργία μας, το γεγονός ότι κάποιος προκαλούν δημιουργικά και επικοινωνιακά

ερωτήματα καθώς και απαντήσεις. Σε ένα από τα γραπτά της η Colette Soler λέει ότι οι νευρωτικοί έχουν πάντα πολλές ερωτήσεις, αλλά δεν ενδιαφέρονται ειδικά για τις απαντήσεις. Η εμπειρία καταδεικνύει ότι οι καλές ερωτήσεις αναδεικνύουν και τις ορθές απαντήσεις. Οι υπεύθυνες απαντήσεις μας αφορούν τις ερωτήσεις και απαντήσεις τις οποίες θέτουν ατομικά τα υποκείμενα, δηλαδή οι διπλανοί μας ως ομιλ-όντες, καθώς και τα ερωτήματα και τις απαντήσεις που μας παρουσιάζει η ζωή του πολιτισμού του οποίου αποτελούμε μέρος, στο βαθμό που υπάρχουν ακόμα πρόσωπα και θεσμοί που ενδιαφέρονται γι' αυτό που έχουν να πουν οι ψυχαναλυτές πάνω σε σοβαρά προβλήματα, τα οποία είναι σύμφυτα με την δυσφορία του πολιτισμού μας και φθάνουν να απειλούν την ίδια τους την ύπαρξη. Οι συγγραφείς των προηγούμενων Προλεγόμενων, αναφέρθηκαν ήδη με ευφράδεια στη πρόκληση που συνιστούν για την ψυχανάλυση οι υπερβολές και οι απώλειες της απόλαυσης, οι οποίες απορρέουν από τον αδηφάγο για την εποχή μας καπιταλισμό. Είναι αυτή ακριβώς η αδηφαγία η οποία απειλεί τη ψυχανάλυση η οποία, όπως έλεγε ο Λακάν πριν σαράντα χρόνια στην Τηλεόραση (Télévision), ανήκει σ' εκείνους τους σπάνιους λόγους οι οποίοι είναι δυνατόν ακόμα να υπάρχουν.

§

Το 1932, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, ο Σίγκμουντ Φρόυντ και ο Άλμπερτ Αϊνστάϊν δεσμεύτηκαν σε μια ανταλλαγή αλληλογραφίας. Ο Αϊνστάϊν ήταν ο πρώτος που έγραψε και έθεσε στον Φρόυντ μια επείγουσα και δύσκολη ερώτηση, μια ερώτηση η οποία στα θλιβερά χρόνια της ναζιστικής κυριαρχίας σε μια πλευρά του κόσμου απαιτούσε μια επείγουσα απάντηση. Πρόκειται για μια ερώτηση η οποία παραμένει εξίσου οξεία και επείγουσα όπως άλλοτε : Γιατί ο πόλεμος ; Ο Αϊνστάϊν ήταν πολύ πιο συγκεκριμένος : Υπάρχει ένας άλλος τρόπος απελευθέρωσης της ανθρωπότητας από την απειλή του πολέμου ;⁶ Παρά το γεγονός ότι ο Φρόυντ είπε στον Ernest Jones ότι γι' αυτόν ιδιαίτερα, αυτό το καθήκον ήταν «ανιαρό και στείρο», απάντησε όμως στο ερώτημα. Παλεύοντας ενάντια στις ίδιες του τις αντιστάσεις σ' αυτή την εργασία, σαν άνθρωπος και επινοητής της ψυχανάλυσης, ο Φρόυντ προσπάθησε στη συνεισφορά του να κινηθεί με γνώμονα την ηθική της ψυχανάλυσης. Η εννοιολογική συζήτησή του προβλήματος και της απόπειρας να διαχειριστεί την ανθρώπινη βία με πρακτικές λύσεις διατηρούν ακόμα μέχρι σήμερα την αξία τους.

Κανένας δε μπορεί να πει ότι η απάντηση ενός ψυχαναλυτή (ακόμα κι αν λάβουμε υπόψη μας ότι ο Φρόυντ δεν είναι ο οποιοσδήποτε ψυχαναλυτής) εδώ και ογδόντα χρόνια δεν θεωρείται απαρχαιωμένη. Δε περνάει χρονιά που να μην έχουμε τουλάχιστον καμιά δεκαριά πολέμους σε διάφορα μέρη του πλανήτη. Κάθε ανθρώπινη ύπαρξη θα απεκόμιζε όφελος με το να διαβάσει και να ξαναδιαβάσει αυτό το παραδειγματικό κείμενο του Φρόυντ, το οποίο δεν έχασε τίποτα από την

⁶ Γιατί πόλεμος; Κύριος Συγγραφέας: Freud, Sigmund, 1856-1939, Freud, Sigmund. Εκδότης: ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

ικανότητά του να εμπνέει θεωρητικές επεξεργασίες και συγκεκριμένες ενέργειες. Αναμφίβολα, ενέργειες που απαιτούν κουράγιο – τον τύπο θάρρους που κατέχει μια μητέρα για να φέρει το παιδί της στον ψυχαναλυτή – και οι οποίες βέβαια δεν είναι και αδύνατες.

§

Ο Αινστάϊν επέλεξε σαν θέμα τον πόλεμο για την εν λόγω αλληλογραφία και, όταν του ζητήθηκε να συστήσει κάποιον συνομιλητή, σκέφθηκε αμέσως τον Φρόυντ σαν το πρόσωπο το οποίο θα είχε κάτι να πει σχετικά με το θέμα. Σήμερα δεν είναι σίγουρο ότι κάποιος μπορεί να απευθύνει ανάλογο αίτημα, ακόμα και εάν ο Φρόυντ, επιμένω, δεν ήταν ο οποιοσδήποτε ψυχαναλυτής. Εν πάσει περιπτώσει, κατά τη γνώμη μου, το κύριο πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζουμε είναι ότι δε δίνουμε πια, όπως άλλοτε, τόση μεγάλη αξία στην απάντηση ενός ψυχαναλυτή.

Χωρίς, ουδόλως να έχουμε εξαντλήσει τα σχετικά ερωτήματα (δεδομένου ότι η ίδια η ζωή με την εξέλιξη της παρουσιάζει κάθε μέρα νέα ερωτήματα και προβλήματα), μελετήσαμε ευρέως τις απαντήσεις που μπόρεσαν να δώσουν οι ψυχαναλυτές. Συνιστούν μια έγκυρη εναλλακτική πρόταση μοναδική και δημιουργική, έναντι των απαντήσεων της θρησκείας, της φιλοσοφικής θεώρησης, των διαφόρων ιδεολογιών και των επιστημονικών επιτευγμάτων όλο και περισσότερο υποταγμένων στα αναρχικά συμφέροντα που κυριαρχούν στη σύγχρονη φάση του καπιταλισμού. Οι απαντήσεις των ψυχαναλυτών είναι εκείνες τις οποίες ο λόγος μας είναι ικανός να δώσει σε άτομα που υποφέρουν • αυτές που αναφύονται μες στον αναλυτικό λόγο χάρη στη δουλειά των αναλυόμενων που πέρασαν ή αποπειράθηκαν να περάσουν στη θέση του αναλυτή • αυτές που απορρέουν από τη δουλειά με τους διαφορετικούς τύπους που οι κλινικές δομές υιοθετούν σήμερα • ακόμη κι αυτές που αντιστοιχούν στις πολυάριθμες εφαρμογές αποσύνθεσης και αναστάτωσης στον κοινωνικοπολιτικό τομέα και οι οποίες είναι συμπτωματικές της δυσφορίας του πολιτισμού. Μπορούμε να κρίνουμε αυτές τις ψυχαναλυτικές απαντήσεις ως αρκετά ταπεινές, εαν κυρίως τις συγκρίνουμε με την ευρύτητα και τη σοβαρότητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζουμε σε όλα τα επίπεδα της ανθρώπινης ζωής.

Αλλά δε μπορούμε να τις απομακρύνουμε σαν να μην υπήρχαν συνέπειες, όπως θα το εύχονταν οι αντιδραστικές δυνάμεις της αντιψυχαναλυτικής επίδειξης. « Ο αγώνας δε τελείωσε » είπε ο Φρόυντ προς το τέλος της ζωής του. Σίγουρα δε τελείωσε για μας και το Ραντεβού μας στο Ρίο ντε Ζανέϊρο είναι μια πολύτιμη ευκαιρία για τα Φόρουμ και τη Σχολή μας : θα μπορούσαμε λοιπόν να συγκρίνουμε τις εμπειρίες μας, να μάθουμε ο ένας από τον άλλο και να συμβάλλουμε στο να καταφέρει η κοινότητά μας, να καταστήσει πιο ικανό τον ψυχαναλυτή να παράγει καλύτερες απαντήσεις.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΙΧ:

ΑΠΑΝΤΩ ΣΤΑ ΕΠΕΙΓΟΝΤΑ

ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ.

Michel Bousseyroux

Απαντώ, είναι κάτι πολύ περισσότερο από το να λες κάτι σε κάποιον, να δεσμεύεσαι με όρους ανταπόδοσης, ανταπάντησης, ευνοϊκά διακείμενος προς αυτόν, να καθίστασαι υπεύθυνος σύμφωνα με την έκφραση: αποκρίνομαι σε μένα τον ίδιο. Πέρα από την απάντηση της ανάλυσης η οποία παραχωρείται από την ομιλία ή μέσα από την τομή, υπάρχει εκείνο που ο αναλυτής έχει ως απάντηση. Στο λόγο του αναλυτή, αφού άλλωστε ο αναλυτής απαντά στο επείγον του ερωτήματος, στην ικανοποίηση με την οποία επισφραγίζεται το τέλος, καθότι σύμφωνα με τα λεγόμενα του Λακάν στο «Πρόλογο της αγγλικής έκδοσης του Σεμιναρίου XI», είναι εκείνο το οποίο προεξάρχει στην ανάλυση. Ο ίδιος προτείνει να τεθεί το ερώτημα, «πώς κάποιος μπορεί να αφοσιωθεί στο να ικανοποιεί τις επείγουσες περιπτώσεις», ενώ ομολογεί ότι ακόμη και αν αυτές οι επείγουσες περιπτώσεις τον μπερδεύαν, όταν έγραφε αυτόν το Πρόλογο, ταυτόχρονα όμως γράφει ή θεωρεί ότι οφείλει να γράφει, για να « ταιριάζει με τις περιπτώσεις, να κάνει μαζί τους ταίρι».

Ο Λακάν, λοιπόν, επιβάλλει στο εαυτό του το καθήκον να γράψει αυτόν το πρόλογο. Είναι ηθικό καθήκον για εκείνον, το γεγονός ότι γράφοντάς τον απαντά στα επείγοντα περιστατικά με τα οποία σαν αναλυτής ταιριάζει τον αναλυτικό λόγο, τον καθιστά δικό τους ταίρι, τον ενημερώνει με αυτά. Το να ταιριάζεις όμως με τα επείγοντα περιστατικά στα οποία δεν είσαι σίγουρος ότι λειτουργείς ικανοποιητικά, αρμόζει, συνάδει επιπλέον με το να έχεις ζυγίσει σωστά τη βαρύτητα του επείγοντος.

Ο όρος στον Λακάν συμπαραδηλώνει μια λογική ανάλυση των σχέσεων του ατόμου με τη συλλογικότητα και παραπέμπει στο πρόβλημα με το οποίο ασχολήθηκε ήδη από το 1945 στο κείμενο «Ο αριθμός δεκατρία και η λογική μορφή της υποψίας». Επικαλείται τον πιο μικρό αριθμό απαραίτητης ζυγοστάθμισης, ώστε να εντοπίσει με τη βοήθεια μιας ζυγαριάς με δυο παλάτζες ένα κίβδηλο κέρμα, κάνοντας τη διάκριση από τα άλλα κέρματα της συλλογής ίδιας κοπής, αλλά μιας δίχως κοινό μέτρο αδιόρατης διαφοράς. Αυτός ο αριθμός εντοπίζεται μετά από τρεις ζυγοσταθμίσεις, εάν βρίσκεται ανάμεσα σε 12 και μάλιστα 13 κέρματα, ενώ αρκούν τέσσερις ζυγοσταθμίσεις, εάν βρίσκεται ανάμεσα σε 14 και 40 κέρματα, πέντε εάν υφίσταται ανάμεσα σε 41 και 121, και έξι, εάν

εντοπίζεται ανάμεσα σε 122 και 364, κ.λ.π. Ο Λακάν καταδεικνύει ότι, για να λυθεί το πρόβλημα πρέπει στις διεργασίες των ζυγοσταθμίσεων να ληφθεί υπόψη ότι ονομάζει θέση ανά τρία και ένα καθώς και μια τριαδική ανανέωση, έννοια η οποία ανταποκρίνεται αρκετά καλά στον βορόμβειο Λακάν του προλόγου του 76 : είναι αδύνατη η ζυγοστάθμιση πάνω στη παλάντζα του πραγματικού και της αλήθειας, του επείγοντος που εισάγεται με το αρχικό αίτημα και το οποίο ικανοποιείται στο τέλος. Κι αυτό, χωρίς όμως να παρεμβάλλει την αναλυτική διεργασία της θέσης ανά τρία και ένα που είναι ένας εξαιρετικός τρόπος κατηγοριοποίησης της θέσης του συμπτώματος, ως τέταρτου δακτυλιδίου στο βορόμβειο δέσιμο το οποίο προσανατολίζει την ανάλυση προς το πραγματικό.

Ο Λακάν, λέει, ότι έμαθε εκ του επείγοντος του επαγγέλματός του να υπηρετεί τους άλλους και όχι να είναι στην υπηρεσία των άλλων. «Να μια μοναδική πλευρά», γράφει σ' αυτόν το Πρόλογο «αυτής της αγάπης του πλησίον που αποτελεί τη λεζάντα της εβραϊκής παράδοσης». Αυτή η εβραϊκή παράδοση είναι εκείνη η οποία πρωτοεμφανίστηκε σε ένα χωρίο του Λευιτικού. Τον 1^ο αιώνα έγινε ο χρυσός κανόνας της Τορά και είναι εκείνη η οποία στο κατά Λουκά ευαγγέλιο επανέρχεται, διατυπώνοντας το δίδαγμα της αγάπης του πλησίον, το οποίο εξηγεί με την παραβολή του καλού Σαμαρείτη. Ο Λακάν τη σχολιάζει ως εξής : «Ακόμα και χριστιανικά να το ερμηνεύεις, δηλαδή σαν ελληνο-ρρεπή ερμηνεία, ό,τι παρουσιάζεται στον αναλυτή είναι άλλο πράγμα απ' ό,τι ο πλησίον : είναι το τυχαίο ενός αιτήματος το οποίο δεν έχει να κάνει με τη συνάντηση (ενός προσώπου από τη Σαμαρεία έτοιμο να υπαγορεύσει το μήνυμα του Χριστού).» Αυτή η παραβολή είναι μια ερμηνεία του Χριστού πάνω στο τι θέλει να πει αυτός ο χρυσός κανόνας : εκείνος ο οποίος απαντά, που έρχεται αντιμέτωπος με το επείγον, αυτός που αφιερώνεται στο να ικανοποιήσει την επείγουσα περίπτωση, δεν είναι ο ευσεβής εβραίος, είναι ο επιστήθιος και ανόσιος εχθρός του ο Σαμαρείτης, ο αποτρόπαιος κοσμικός του Ναού της Ιερουσαλήμ. Ο επόμενος της παραβολής δεν είναι ο περαστικός που έπεσε καταγής, κτυπημένος από τους ληστές και καλεί βοήθεια, είναι ο Σαμαρείτης, ο άλλος του Εβραίου στο βαθμό που είναι, όπως μπόρεσε να πει ο Ιβάν Ίλιτς, ο Παλαιστίνιος της Γάζας του σήμερα, τον οποίο θα φρόντιζε ένας πληγωμένος Εβραίος. Δεν αφιερώνεται στο να ικανοποιήσει τις επείγουσες περιπτώσεις που, όπως και ο Σαμαρείτης, αντίθετα με το Σαντ όπως και για τον Φρόύντ, είναι αρκετά γείτονας της ίδιας του της κακίας στη συνάντησή του με τον πλησίον. Κατανοούμε καλύτερα, αφού ο Λακάν μιλά για τον καλό Σαμαρείτη, για να δώσει το στίγμα το οποίο χαρακτηρίζει τη μοναδικότητα της αφοσίωσης του αναλυτή στο να ικανοποιεί τα επείγοντα περιστατικά. Ο Λακάν δεν αφοσιώνεται λόγω της αγάπης προς τον πλησίον, όσο ξένος κι αν είναι ως ομοούσιός μας. Θα ήταν μάλλον λόγω της μόρας⁷ του πραγματικού το παιχνίδι εκείνο ακόμα εν ισχύ σε μερικά μέρη της Ιταλίας και της Νίκαιας, όπου ο αριθμός είναι που κυοφορεί το πραγματικό ως το μόνο που έχει τη βαρύτητα να κερδίζει στο χέρι το ασυνείδητο. Η μόρα του πραγματικού, καθότι δεν έχει ως προς τίποτα να κάνει με

⁷ Amour : η αγάπη και moupre : η μόρα, παιχνίδι όπου κρύβονται τα δάκτυλα και μαντεύει κανείς τον αριθμό τους. Ομόηχο λογοπαίγνιο.

τον πλησίον, είναι ο άλλος λόγος –άλλος κι από την αγάπη της αλήθειας πίσω από την οποία δρομολογείται η μεταβίβαση—που σπρώχνει τον αναλυτή να εξιστορείται από μόνος του.

Αυτό που παρουσιάζεται στον αναλυτή είναι άλλο πράγμα από τον πλησίον. Είναι το όποιο αίτημα το οποίο δεν έχει να κάνει με τη συνάντηση ενός Σαμαρείτη, αλλά και έχει να κάνει με την επανάληψη ή μάλλον με ό,τι στην επανάληψη είναι επ- ανάληψη του αιτήματος, αίτημα. Επομένως, αυτό που παρουσιάζεται στον αναλυτή έχει να κάνει με ότι «ζητάει εκ νέου» (Σεμινάριο XI, σελ 59), γιατί είναι η χαμένη συνάντηση με το πραγματικό που το απειράριθμο του αιτήματος δεν παύει με διαδοχικές περιστροφές να επαναλαμβάνει. Έτσι, είναι στο επείγον του αιτήματος, αυτού δηλαδή που αναπαράγεται μες στην επανάληψη και στο οποίο ο αναλυτής έχει να δώσει την ικανοποίηση, η οποία και σφραγίζει το τέλος της ανάλυσης.

Πώς όμως να ικανοποιήσει κανείς αυτές τις επείγουσες περιπτώσεις του αιτήματος; Μέσα από την τομή της ερμηνείας, η οποία είναι και η μόνη που λεκτικοποιεί απ' ό,τι αναπαράγεται στη μεταβίβαση ως αίτημα, κάτι το οποίο είναι της τάξεως του λέγειν και επιδοκιμάζεται με το πέρασμα, ως το παρεπόμενο με απώλεια. Δεν υφίσταται ικανοποίηση στο επείγον, εάν δεν αναπαραχθεί εκείνο που ο Λακάν στο σεμινάριο *Η χειρότερα*αποκαλεί « Το Ένα- λέγειν που αφ' εαυτού ξέρει » και το οποίο είναι ο μοναδικός μάρτυρας της ύπαρξης του πραγματικού. Εξ αυτής της ύπαρξης του πραγματικού ο αναλυτής επωμίζεται το καθήκον της απάντησης. Ο αναλυτικός λόγος είναι του επείγοντος, γιατί είναι λόγος που περιθάλλει. Απ' ό,τι κάνει τομή, κι απ' ό,τι στην τομή του πέρασμα που ο λόγος περιθάλλει, μ' άλλα λόγια μπορεί να περιθάλλει ότι καθιστά ένοχο το επείγον του κάθε αιτήματος.

Τουλούζη 23 Φεβρουαρίου 2012.